Vision Foundation
for Strategic Studies

هەڵسەنگاندنی هەڵبژاردنی

خولی شەشەمی پەرلەمانی کوردستان

ئاستەنگ و گرفتەکانی بەردەم هەڵبژاردنی داهاتوو

ئامادەکردنی : ئەلەند کریم صاڵح

22 November, 2024

هەڵسەنگاندنی هەڵبژاردنی خوولی شەشەمی پەرلەمانی کوردستان ئاستەنگ و گرفتەکانی بەردەم هەڵبژاردنی داهاتوو

پێشەکی :

دامەزراوەی ڤیژن بۆ توێژینەوەی ستراتیجی، ئەم پەیپەرە دەخاتە بەردەستی بڕیاڕبەدەستانی حوکوومی، سیاسی، ئەندامانی خولی شەشەمی پەرلەمانی کوردستان، کۆمەڵگەی مەدەنی و ڕای گشتی. بە ئامانجی چارەسەرکردنی سەرجەم ئەو ئاستەنگ و هەڵە و کەموکورتییانەی لە پرۆسەی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان (٢٠٢٤/١٠/٢٠) دا ڕوویان داوە، بە ئامانجی چارەسەرکردنیان و دووبارەنەبوونەوەیان.

ئەم پەیپەرە بەرئەنجامی گفتوگۆیەکی کراوەی نوێنەری لایەنە سیاسییەکان، ڕێکخراوەکانی چاودێریی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، پسپۆڕانی ئەکادیمی و میدیاکاران ئامادە کراوە، کە ڕۆژی (٢٠٢٤/١١/٥) دەربارەی 'هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان'، لە دامەزراوەی ڤیژن بۆ توێژینەوەی ستراتیجی ئەنجام درا.

گفتوگۆکان بەسەر چوار تەوەردا دابەش بوون:

- دواکەوتنی بەردەوامی ئەنجامدانی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان و جێگیرنەبوونی لە ڕۆژژمێری ساڵدا.
- هەڵسەنگاندنی کەمپینی هەڵبژاردنی خولی شەشەمی پەرلەمانی کوردستان.
- ئاستی سەرکەوتنی ڕێکارەکانی ڕێگریکردن لە ساختەکاری.
- ئەنجامەکانی هەڵبژاردن و ڕەتکردنەوەی لە لایەن چەند لیستێکەوە.

بەشداربووانی ئەم گفتوگۆ کراوەیە پێک هاتبوون لە ئەندامانی پەرلەمانی عێراق، ئەندامی نوێی پەرلەمانی کوردستان، نوێنەری دەزگاکانی هەڵبژاردنی حیزبەکان، نوێنەری ئەو ڕێکخراوانەی چاودێریی پرۆسەی هەڵبژاردنی خولی شەشەمی پەرلەمانی کوردستانیان کردبوو، کە ٢٠٢٤\١٠\٢٠ ئەنجام درا، لەگەڵ پسپۆڕانی ئەکادیمی لە زانکۆکاندا.

گفتوگۆ کراوەکە بە شێوەیەکی ڕاشکاوانە و دوور لە تای هەڵبژاردن بەڕێوە چوو، زۆر بە ڕوونی تیشک خرایە سەر هەڵە و کەموکوڕیەکانی سەرجەم قۆناغەکانی پرۆسەکە.

بەپێی گفتوگۆکان، هەڵە و کەموکورتی زۆر دەستنیشان کراون، هاوکات پرۆسەکە بۆ هەڵبژاردنی داهاتوو، مەترسی و گرفتی بەرچاوی لەخۆی گرتووە، ئاماژە بەوەشدرا هێشتا لایەنە سیاسییەکان لە ئەنجامەکان بەگومانن و بەپێویستی دەزانن لە داهاتوویەکی نزیکدا یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان هەموار بکرێتەوە، ناڕوونییە تەکنیکییەکانیش چارەسەر بکرێن، بەر لە ئەنجامدانی هەڵبژاردنی داهاتوو.

تەوەری یەکەم: دواکەوتنی بەردەوامی ئەنجامدانی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان

لە میانەی گفتوگۆکراوەکەی ڕۆژی (٢٠٢٤/١١/٥)، زۆرینەی بەشداربووەکان (بە نوێنەری لایەنە سیاسییەکانیشەوە)، بە ڕوونی ئەو نیگەرانییەیان نیشان دا کە لەوەتەی پەرلەمانی کوردستان هەیە، تەنها خولی یەکەم لە کاتێکی دیاریکراودا ئەنجام دراوە، پێنج خولەکەی دیکە، سەرجەمیان لە وادەی خۆیان دوا خراون، لە کاتێکدا پێویست بوو هەشت خولی پەرلەمانی کوردستان هەڵببژێردرایە، تەنها شەش خول هەڵبژاردنی بۆ کراوە.

شارەزایانی یاسایی و بواری هەڵبژاردن، لە گفتوگۆکەدا ئاماژەیان بەوە کرد 'یاسای ژمارە ١ی ساڵی ١٩٩٢'، کە تا ئێستا حەوت جار هەموار کراوەتەوە، بە بڕیارەکانی دادگای فیدراڵیی عێراقیشەوە دەربارەی یاساکە، هیچ وادە و ڕۆژێکیان *بە جێگیری* بۆ ئەنجامدانی هەڵبژاردن دیاری نەکردووە، ئەمەش پەرلەمانتارانی نوێ دەخاتە بەردەم ئەو بەرپرسیارێتییەی کە بە زووترین کات هەمواری نوێیەمی یاساکە بکەن. لە بەرانبەردا، لایەنە ئۆپۆزسیۆنەکانی بەشداربووی گفتوگۆکە، بۆچونیان وا بوو ''هۆکاری دواکەوتنی بەردەوامی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، بۆ بوونی ناکۆکی و ترسی هەردوو هێزی دەسەڵاتدار دەگەڕێتەوە، لە پرۆسەی دەستاودەستکردنی دەسەڵاتدا، بە هۆی لاوازیی دیموکراسییەوە''.

بەشێک لە بەشداربووانی دیکەی گفتوگۆ کراوەکە، بۆچوونیان وا بوو ''حیزبە دەسەڵاتدارەکان بە مەبەست هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان دوا دەخەن، هەندێک جار بە هۆی شەڕی ناوخۆ و هەندێک جار بە هۆی ڕێککەوتنی سیاسی''. ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و ڕێکخراوەکانی چاودێریکردنی هەڵبژاردن، بەشێکی گرنگ بوون لە گفتوگۆ کراوەکەی **ڤیژن فاوندەیشن**، ئەوان بۆچوونی وردتریان لەسەر هۆکاری دواخستنی بەردەوامی هەڵبژاردن هەبوو.

نوێنەری بەشێک لە ڕێکخراوەکان جەختیان لەوە کردەوە ''حیزبەکانی دەسەڵات بە مەبەست تۆماری دەنگدەران پاک ناکەنەوە، هەروەها کۆکن لەسەر ئەوەی تۆماری دەنگدەران بەو شێوەی ئێستا بەردەوام بێت، کە ناوی دووبارە و مردووی تێدایە''. نوێنەری بەشێک لە پارتە دەسەڵاتدارەکانیش لە گفتوگۆکراوەکەدا بەشدار بوون، بە بڕوای ئەوان ''نەبوونی دەستوور لە هەرێمی کوردستان، یەکێکە لە هۆکارە سەرەکییەکانی دواکەوتن و جێگیرنەبوونی کاتی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان''.

هەروەها بۆچوونێکی دیکەش هەبوو کە دواین گۆڕانکاری لە یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستاندا، کە ساڵی (٢٠٢٣) لە ڕێگەی بڕیارەکانی دادگای فیدراڵیی عێراقەوە ئەنجام درا، لە کاتێکی درەنگوەختدا کراوە، ئەمەش هۆکارێکی دیکەی دواکەوتنی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان بووە. بە بڕوای بەشێک لە ئەندامانی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق، کە لە گفتوگۆکەدا بەشدار بوون، ''هەرێمی کوردستان پێویستی بە دەستووره، کە تێیدا کاتی هەڵبژاردن لە ڕۆژمێری ساڵدا دیاری بکات و ڕێگری لە درێژکردنەوەی ماوەی پەرلەمان و کابینەکانی حکومەت بکات، لە یاسای نوێ هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستانیشدا ڕۆژی هەڵبژاردن دیاری بکات''.

تەوەری دووەم: هەڵسەنگاندنی کەمپینی هەڵبژاردنی خوولی شەشەمی پەرلەمانی کوردستان

بەشێکی گرنگی گفتوگۆ کراوەکەی دامەزراوەی ڤیژن بۆ توێژینەوەی ستراتیجی، تایبەت بوو بە هەڵسەنگاندنی کەمپینی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، کە تا ڕادەیەک کەمپینێکی جیاواز بوو، بەراورد بە خولەکانی پێشتر. زۆرینەی ئامادەبووان کۆک بوون لەسەر ئەوەی بە شێوەیەکی گشتی کەمپینی هەڵبژاردنی خولی شەشەمی پەرلەمانی کوردستان 'توند و گەرم' بووە، بەڵام سەرەڕای ئەوەش توندوتیژیی کەمتر ڕووی داوە، بەراورد بە هەندێک کەمپینی هەڵبژاردنی پێشوو.

بۆچوونێکی دیکەی نوێنەرانی کۆمەڵگەی مەدەنی ئەوە بوو ''یاساکانی تایبەت بە شێوازی ئەنجامدانی کەمپینی هەڵبژاردن، بە شێوەی یەکسان بەسەر هەموو لیستەکاندا وەکو یەک جێبەجێ نەکراوە، هەندێک لیست لەسەر سەرپێچی سزا دەدران، هەندێکی دیکەیان چاوپۆشییان لێ دەکرا لە سزادان''.

بۆچووێکی زاڵیش هەبوو، بەتایبەتی لەنێو نوێنەرانی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنیدا، کە لە هەڵمەتی هەڵبژاردندا ڕەچاوی پاراستنی ژینگە نەکراوە، کەرەستەی پلاستیکیی وەکو فلێکس زۆر بەکار هێنراوە، تەنانەت بە نەمام و دارەکانیشدا هەڵواسرابوون، سەوزاییەکانی نێوان شەقامەکان بە فلێکسەکان و چوارچێوەکانیان شێوێنرابوون''.

چاودێرانی کەمپینەکە جەختیان لەوە دەکردەوە ''لە هەڵمەتی هەڵبژاردندا پێشێلکاریی زۆر ئەنجام دراوە، لە شوێنی نەشیاو پۆستەر هەڵواسراوە، دامەزراوەی حوکوومی و ڕەسمی بەکار هێنراوە، پۆست و دەسەڵاتە کارگێڕییەکانی حوکوومەت بۆ مەبەستی سیاسی بەکار هێنراوە، بەڵێنی ناڕاست و ناواقعیی زۆر بە دەنگدەران دراوە''، ئەمە لە کاتێکدایە یاسای ژمارە (٣ی ساڵی ٢٠١٨) بەکارهێنانی موڵکی گشتی بە نایاسایی و سەرپێچی دەناسێنێت.

زۆربەی بەشداربووانی گفتوگۆکراوەکە جەختیان لەسەر ئەوە دەکردەوە، لە هەڵمەتی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستاندا، هاووڵاتیان بەگشتی لە ڕووی دەروونییەوە زۆر ماندوو کراون، بە جۆرێک کاریگەریی لەسەر بەشداریکردنیان لە هەڵبژاردنەکانی داهاتوودا دەبێت. هەندێک لە بەشداربووان بۆچوونیان وا بوو ''گوتاری خێڵگەرایی و پۆپۆلیستی و سەربازی باڵی بەسەر کەمپینی هەڵبژاردندا کێشابوو، هەردوو حیزبی دەسەڵات فەرماندە سەربازییەکان، ئاسایش، پێشمەرگە، پۆلیس و سەرۆکخێڵەکانیان بۆ دروستکردنی کاریگەری لەسەر دەنگدەران بەکار هێناوە''.

بە بڕوای بەشێک لە بەشداربووانی گفتوگۆ کراوەکە ''بەشێک لە هاووڵاتیان هۆشیار نین و حیزب بە بەڵێنی درۆ هەڵیاندەخڵەتێنێت، بە قازانجی خۆی''.

لە لایەکی دیکەوە، لە ماوەی هەڵمەتی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستاندا دیاردەیەکی نوێ بەدی دەکرا، ئەویش بوونی شێوازی کەمپینی مۆدێرن و سپۆنسەرکراو، بەرانبەر بە کەمپینی سادە و بێ پاڵپشتیی دارایی بوو.

هەندێک لە بەشداربووان بە پێویستی دەزانن ''خولی شەشەمی پەرلەمانی کوردستان لە ڕووی یاساییەوە لیستەکانی هەڵبژاردن ناچار بکات سەرچاوە داراییەکانیان دیاری بکەن، بە شەفافی دیار بێت لە کێ پارەی کەمپینی هەڵبژاردن بەدەست دەهێنن''.

یەکێکی دیکە لەو لایەنانەی لە گفتوگۆ کراوەکەدا تیشکی خرایە سەر، جیاوازیکردنی حیزبەکان بوو بۆ کاندیدەکانی خۆیان، واتە لەناو یەک لیستی دیاریکراودا، هەندێک کاندید هەموو دەرفەتێکی بۆ دەڕەخسێنرا، هەندێک کاندیدیش پەراوێز دەخرا.

بەر لە دەستپێکردنی هەڵمەتی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، دامەزراوەی ڤیژن بۆ توێژینەوەی ستراتیجی ڕاپرسییەکی ئەنجام دا، بەپێی ڕاپرسییەکە ٤٥.٣%ی بەشداربووانی ڕاپرسییەکە بڕوایان وا بووە سۆشیال - میدیا کاریگەرترین ڕێگەیە بۆ ئەنجامدانی هەڵمەتی هەڵبژاردن، ئەمەش بەرزترین ڕێژە بوو بەراورد بە تەلەڤیزیۆن و پۆستەر و بۆردەکان.

لە گفتوگۆ کراوەکەشدا بەشداربووان جەختیان لەوە کردەوە سۆشیاڵ میدیا بە ڕێژەیەکی بەرچاو لە هەڵمەتی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستاندا لە لایەن لیست و کاندیدەکانەوە سوودی لێ وەرگیراوە و بەکار هێنراوە. ئەوەی جەختی لەسەر کرایەوە، بوونی خروقاتی زۆری لایەنەکانی دەسەڵات بوو لە کاتی هەڵمەتی هەڵبژاردندا، کە بەرچاوترینیان 'ئەنجامدانی تێستی دەنگدان بوو لەناو هێزە سەربازی و ئەمنییەکاندا، بە جۆرێک کە هاوشێوەی ڕۆژی دەنگدان سندوقیان بۆ دانرابوو.

تەوەری سێیەم: ئاستی سەرکەوتنی ڕێکارەکانی ڕێگریکردن لە ساختەکاری

کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراق ڕۆژی (٢٠٢٤\١٠\٣٠) ئەنجامەکانی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستانی ڕاگەیاند، بەر لە ڕاگەیاندنی ئەنجامەکانیش، بەشێک لە لیستەکانی بەشداربووی هەڵبژاردنەکە، بانگەشەی ئەوایان کرد کە ساختەکاری بەرچاو لە پرۆسەکەدا ئەنجام دراوە.

لە گفتوگۆکراوەکەی دامەزراوەی ڤیژندا بۆ توێژینەوەی ستراتیجی، زۆر بە ڕاشکاوی شرۆڤەی ئەگەری ئەنجامدانی ساختەکاری و ڕێکارەکانی کۆمسیۆن کرا. نوێنەرێکی کۆمەڵی دادگەریی کوردستان کە حیزبەکەیان بڕیاری داوە بایکۆتی پەرلەمانی کوردستان بکات، لە گفتوگۆکەدا هەڵبژاردنەکەی بە نا دروست و گوماناوی ناوزەدکرد و جەختی لەوەکردەوە کە پارتەکەیان تانەی لە ئەنجامەکان داوە، بەو پێیەی بەڵگەیان لەبەردەستە بەشێک لە دەنگەکانیان بۆ هەژمار نەکراوە.

بە بڕوای زۆرینەی بەشداربووان ''ساختەکاری لە ڕێگەی سۆفتوێری هەژمارکردنی دەنگەکان ئەنجام دراوە، کە کۆمیسیۆن بەکاری دەهێنا''. نوێنەری ڕێکخراوێکی کۆمەڵگەی مەدەنی کە ڕێکخراوەکەیان چاودێریی پرۆسەی هەڵبژاردنی کردبوو، بە پێویستی دەزانێت ''سیستمی بلۆک چەین لە پرۆسەی هەڵبژاردن و دەنگداندا بەکار بهێنرێت، بۆ ئەوەی لە ڕێگەی سۆفتوێرەوە ساختەکاری ئەنجام نەدرێت''.

د. موسەننا ئەمین، ئەندامی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق یەکێک بوو لەو تیمەی دوای پرۆسەی دەنگدان سەردانی کۆگای تایبەت بە هەڵگرتنی فۆڕمەکانی دەنگدانی کردبوو، ناوبراو لە گفتوگۆ کراوەکەدا ئاماژەی بەوە کرد ''لە سەردانەکە پێداچوونەوەمان بە هەموو ئەو بابەتانەدا کردووە کە جێگەی گومان بوون، بەڵام ڕێگەمان پێ نەدرا چێکی ئەو سۆفتوێرە بکەینەوە کە لە پرۆسەی دەنگداندا بەکار هاتووە''.

لە گفتوگۆکاندا ئەو پەرلەمانتارە گوتیشی ''پێویستمان بە بەرەیەکی دژی سەرپێچییەکان (بەر لە ڕۆژی دەنگدان) هەیە، چونکە هەندێک سەرپێچی پێشتر ئەنجام دراوە و کاریگەریی نەرێنییان لەسەر پرۆسەی هەڵبژاردن و دەنگدان دروست کردووە''. بە بڕوای ئەو پەرلەمانتارە ١٠''%ی ئەوانەی مافی دەنگدانیان هەبووە، نەیانتوانیوە دەنگ بدەن، لە کاتێکدا هیچ هەڵەیەکیشیان نەبووە و هۆکار نەبوون، بەڵکو سیستمەکە ڕێگەی پێ نەداون''.

یەکێکی تر لە تێبینییەکان تۆماری دەنگدەران بوو، کە هێشتا بۆ لایەنە ئۆپۆزسیۆنەکان جێگەی ڕەزامەندی نییە، پێیان وایە ''تۆماری دەنگدەران مردووی تێدایە و خەڵکی دەرەوەی هەرێمی کوردستانی تێدایە و مافی دەنگدانیان هەیە''.

بەپێی ڕێنمایی و بڕیارەکانی کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، ئەو هاووڵاتییانەی ناویان لە تۆماری دەنگدان هەیە و کارتی دەنگدانیان هەیە، دەیانتوانی دەنگ بدەن، بەڵام ئەگەر پەنجەمۆرەکانیان لە سیستمەکەدا نەخوێندرایەتەوە، دەبوو بە دەنگدانی مەرجدار، ئەمەش بە جۆرێک ڕێک خرابوو کە تەنها ٥%ی دەنگدەرانی هەر بنکەیەک بۆیان هەبێت بە دەنگدانی مەرجدار دەنگ بدەن.

بەشداربووانی گفتوگۆ کراوەکە بڕوایان وا بوو ''نەخوێندنەوەی پەنجەمۆر ڕێگر بووە لە دەنگدانی بەشێک لەو کەسانەی ناویان لە تۆماری دەنگداندا هەبووە و مافی دەنگدانیان هەبووە، بەڵام سیستمەکە ڕێگریی لێ کردوون دەنگ بدەن''. سەبارەت بە تانەدان لە ئەنجامی هەڵبژاردنەکەش، نوێنەرەکەی ڕەوتی هەڵوێست دەڵێت: ''بێهیوایین لە تانەکان لە پرۆسەی هەڵبژاردندا، چونکە دیزاینی هەڵبژاردنەکە بە جۆرێک کراوە، جێگەی دەست لە ساختەکارییەکاندا دیار نەبێت''.

بە شێوەیەکی گشتی زۆربەی بەشداربووانی گفتوگۆ کراوەکە، کۆک بوون لەسەر ئەوەی ئەنجامەکانی هەڵبژاردن بۆ دەنگدەری لیستەکانی ئۆپۆزسیۆن جێگەی نیگەرانین، دەنگدەرەکانیان بێئومێد دەکات و بەم جۆرە بەشداریی هەڵبژاردنی داهاتوو ناکەن''.

هەر سەبارەت بە ڕێکارەکانی کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، بەشێک لە بەشداربووان بڕوایان وا بوو ''پێویست بوو کۆمیسیۆن ڕێکاری زۆر توند بگرێتە بەر بەرانبەر ئەو لیستانەی کارتی نیشتمانی و کارتی دەنگدانیان لە دەنگدەران وەردەگرت، یاخود لە کاتی دەنگداندا هێزی ئەمنیی خۆیان دەنارده ناو بنکەکانی دەنگدانەوە، بۆ ترساندنی دەنگدەران''.

د. سەروەر عەبدولڕەحمان بەڕێوەبەری ڕێکخراوی پەی، کە یەکێکی دیکە بوون لە ڕێکخراوە چاودێرەکانی هەڵبژاردن، ئاماژەی بەوە کرد ''کۆمیسیۆن لە دەنگدانی تایبەتدا لە هەندێک بنکەی دەنگداندا بێدەسەڵات بوو، بنکەکە لەژێر کۆنترۆڵی دەزگای ئەمنیی سەر بە حیزبدا بوو''. ناوبراو ئەوەش ناشارێتەوە کە ''لایەنە ئۆپۆزسیۆنەکان لە پرۆسەی دەنگداندا، یان لە بنکەکانی دەنگداندا نوێنەریان نەبووە، یان نوێنەرەکانیان لاواز بوون''.

تەوەری چوارەم: ئەنجامەکانی هەڵبژاردن و ڕەتکردنەوەی لەلایەن چەند لیستێکەوە

دوای ڕاگەیاندنی ئەنجامی کۆتایی هەڵبژاردنەکان، ئەوەی ڕوونە کۆمەڵی دادگەریی کوردستان کە توانیاویانە ٤ کورسیی پەرلەمانی کوردستان بەدەست بهێنن، بەڵام ئەنجامەکان بەتەواوی ڕەت دەکەنەوە و کاندیدە دەرچووەکانیان ناچنە پەرلەمان. هاوکات چەند لایەنێکی دیکەی وەکو ڕەوتی هەڵوێست و بەرەی گەل بە هەمان شێوە ئەنجامەکان ڕەت دەکەنەوە و بایکۆتکردنی پەرلەمان یەکێکە لە ئەگەرەکانی بەردەستیان.

بەشێک لە بەشداربووانی گفتوگۆ کراوەکە، سەرنجیان لەسەر ئەوە هەبوو ''لیستەکانی هەڵبژاردن بەر لە هەڵبژاردن داکۆکی لە خاوێنیی پرۆسەکە دەکەن، بەڵام دوای هەڵبژاردنەکان ئەنجامەکان قبووڵ ناکەن و ڕەتی دەکەنەوە، ئەمەش بە هۆکارێک دەزانرێت بۆ بێمتمانەیی دەنگدەران''. ڕەخنەی ئەوەش لە پارتە سیاسییەکان گیرا دوای هەڵبژاردن، لەسەر بنەمای ئەنجامەکان پێداچوونەوە بە خۆیاندا ناکەن، کەموکورتییەکانی خۆیان دەستنیشان ناکەن بۆ چارەسەرکردنی، تەنها بوونی ساختەکاری لە پرۆسەکەدا دەکەن بە پاساو.

نوێنەری ڕەوتی هەڵوێست لە گفتوگۆکاندا هۆکاری ڕازینەبوونی حیزبەکەیانی لە ئەنجامەکانی هەڵبژاردن بۆ ئەوە گەڕاندەوە ''بەر لە هەڵبژاردنەکان ئەنجامەکان لە لایەن نوێنەری وڵاتانی دراوسێ، ئەنجامی هەڵبژاردنەکان بە حیزبەکان گوتراوە و پێشنیازیان هەبووە

بۆ لیستەکان''. لەلایەکی دیکەوە نوێنەری کۆمەڵی دادگەری لە گفتوگۆ کراوەکەدا، بە پێویستی زانی ''لایەنەکانی ئۆپۆزسیۆن کە ساختەکارییان بەرانبەر کراوە، یەک هەڵوێست بن و ئەنجامەکان قبووڵ نەکەن''.

سەبارەت بە بایکۆتکردنی پەرلەمانیش، د. موسەنا ئەمین ئەندامی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق لەسەر لیستی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان ڕای وا بوو ''هەڵبژاردن تەنها ڕێگەی چاکسازییە، ناکرێت بە ئەنجامەکان خەڵک بێئومێد بکرێت، بە جۆرێک بەشداریی هەڵبژاردنی داهاتوو نەکەن''.

بۆچوونێکی دیکەش لە گفتوگۆکاندا هەبوو، کە لە ''جێگەی بایکۆتکردنی پەرلەمان، لایەنە ئۆپۆزسیۆنەکان دەتوانن ببن بە یەک هاوپەیمانێتی لەناو پەرلەماندا''. بەڵام ئەوەی جێگەی گومان و دڵەڕاوکێی لیستەکانە، بەتایبەتی لیستەکانی ئۆپۆزسیۆن ''ئەگەری مامەڵەکردنی هەندێک لە لیستەکانە بە مەبەستی کڕین و فرۆشتنی کاندیدە دەرچووەکانیان لە لایەن لیستەکانی دەسەڵاتەوە''.

دەرئەنجام:

سەرەڕای بوونی تێبینی و سەرنجی زۆر لەسەر پرۆسەی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، هەر لە دواکەوتنی ساڵ لەدوای ساڵیەوە، تا کەمپینی هەڵبژاردن و پرۆسەی دەنگدان و ئەنجامەکانی هەڵبژاردن، بەڵام هەمووان کۆکن لەسەر ئەوەی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان لە کاتێکی زۆر گرنگدا ئەنجام درا.

ئەم هەڵبژاردنە شەرعیەتی یاسایی و دەستووری دەگەڕێنێتەوە بۆ هەرێمی کوردستان، لە ڕووی دیموکراسیشەوە جەخت دەکاتەوە لە پابەندبوونی هەرێمی کوردستان بە دەستاودەستکردنی دەسەڵات و پرۆسەی هەڵبژاردن.

پرۆسەی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان لە ساڵی (٢٠٢٤) هەندێک کەموکورتی نوێی دەرخست، کە پێویستە بەر لە هەڵبژاردنی داهاتوو چارەسەربکرێن، کە هەندێکیان پێویستیان بە هەموارکردنەوەی یاسای هەڵبژاردن و دەرکردنی یاسای نوێ و پەسەندکردنی دەستووری هەرێمی کوردستان هەیە، هەندێک لە گرفتەکانی دیکە تەکنیکین و پەیوەندیان بەو سۆفتێر و سیستمە هەیە، کە پرۆسەی دەنگدانی ئەنجام دەدرێت، لەگەڵ نوێکردنەوە لە تۆماری دەندەران.